

УДК 378.637.016:78

[https://doi.org/10.31652/3041-1017-2026\(8-1\)-09](https://doi.org/10.31652/3041-1017-2026(8-1)-09)

РОЗВИТОК РИТМІЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ КЛАСУ УДАРНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

Ярослав Новосадов¹ , Замишляев Дмитро , Назарій Науменко

¹Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м.Вінниця, Україна

Надійшла до редакції / Received: 3.02.2026 Схвалено до друку / Accepted: 19.03.2026

Анотація

Стаття присвячена аналізу особливостей розвитку ритмічних здібностей здобувачів класу ударних інструментів. Визначено, що глобалізаційні події сучасності вимагають від вищих навчальних закладів підготовки особистості нового типу, творчої особистості. З'ясовано, що ритм досліджували багато теоретиків, музикознавців (Е. Курт, Ф. Колеса, К. Квітка, Г. Ріман, П. Сокальський, К. Штокхаузен та ін.), викладачів (Е. Жак-Далькроз, К. Орф та ін.). Підкреслено, що ритмі для здобувачів класу ударних інструментів дозволяє розкрити глибину та багатовимірність образу музичного твору. Визначено, що розвиток ритмічних здібностей здобувачів класу ударних інструментів має бути поступовим, систематичним, враховувати рівень їхньої підготовки та технічні можливості. Виділено такі групи ритмічних здібностей: відчуття метричної пульсації, ритм, темп, використання ритмічних відчуттів у процесі інтерпретації твору. Підкреслено, що ритм, темп є засобами музичної виразності, без яких неможливо передати авторський задум, розкрити художній образ. Визначено, що досить часто у здобувачів класу ударних інструментів виникають проблеми з підтримкою єдиного темпу під час виконання музичного твору. Основою ритмічних здібностей вважається художнє мислення здобувача-педагога, його відчуття часу, темпоритму музичного твору. Підкреслюється, що ритмічні здібності базуються на усвідомленні музичного твору з позиції часового явища, ритмічній грамотності, яка передбачає знання особливостей різних ритмічних груп, технічне володіння інструментом. Запропоновано такі методи розвитку ритмічних здібностей: повторення ритмів з використанням різних технік, виконання ритмічних малюнків різної складності, аналіз ритмічних партитур.. Визначено, що розвиток ритмічних здібностей здобувачів класу ударних інструментів є важливою складовою їхньої виконавської підготовки..

Ключові слова: ритмічні здібності; розвиток ритму; музично-ритмічне відчуття; ритмічна грамотність; інтерпретація музичного твору.

UDC 378.637.016:78

[https://doi.org/10.31652/3041-1017-2026\(8-1\)-09](https://doi.org/10.31652/3041-1017-2026(8-1)-09)

THE DEVELOPMENT OF RHYTHMIC ABILITIES AMONG STUDENTS IN THE PERCUSSION INSTRUMENT CLASS AS A RESEARCH PROBLEM

Yaroslav Novosadov ¹ , Dmytro Zamyshlyayev ¹ , Nazariy Naumenko ¹ ¹Vinnitsia Mykhailo Kosybynsky State Pedagogical University, Vinnitsia, Ukraine

Abstract

The article is devoted to the analysis of the features of the development of rhythmic abilities of percussion instrument students. It is determined that the globalization events of modern times require higher education institutions to train a new type of individual, a creative personality. It is found that rhythm has been studied by many theorists, musicologists (E. Kurt, F. Kolesa, K. Kvitka, G. Riemann, P. Sokalsky, K. Stockhausen, etc.), teachers (E. Jacques-Dalcroze, K. Orff, etc.). It is emphasized that rhythm for percussion instrument students allows to reveal the depth and multidimensionality of the image of a musical work. It is determined that the development of rhythmic abilities of percussion instrument students should be gradual, systematic, take into account the level of their training and technical capabilities. The following groups of rhythmic abilities are distinguished: a sense of metric pulsation, rhythm, tempo, the use of rhythmic sensations in the process of interpreting a composition. It is emphasized that rhythm, tempo are means of musical expressiveness, without which it is impossible to convey the author's intention, to reveal the artistic image. It is determined that quite often students of the percussion instrument class have problems with maintaining a single tempo during the performance of a musical composition. The basis of rhythmic abilities is considered to be the artistic thinking of the student of education, their sense of time, the tempo rhythm of a musical work. It is emphasized that rhythmic abilities are based on the awareness of a musical work from the position of a temporal phenomenon, rhythmic literacy, which involves knowledge of the features of different rhythmic groups, technical mastery of the instrument. The following methods of developing rhythmic abilities are proposed: repetition of rhythms using different techniques, performance of rhythmic patterns of varying complexity, analysis of rhythmic scores, timing and conducting of a work with verbal visualization of the text. It is determined that the development of rhythmic abilities of students of the percussion instrument class is an important component of their performing training.

Keywords: rhythmic abilities; rhythm development; musical-rhythmic sense; students; music students; percussion class; percussion instruments; musical performance; performance skills; tempo and meter; rhythmic literacy; interpretation of a musical work.

Постановка наукової проблеми.

Глобалізаційні події сучасності потребують підготовки випускника закладу вищої освіти – індивідуума нового типу. Пріоритетним для даного замовлення є творча та високоінтелектуальна особистість, що здатна до інтеграції у сучасний інформатизований світ, застосування у ньому здобутих теоретичних знань та практичних умінь, навичок. Безумовно такі пріоритети стосуються і системи вищої мистецької освіти та відповідно потребують удосконалення підготовки здобувачів спеціальності В5 Музичне мистецтво. З огляду на це, особливої уваги заслуговує проблема

розвитку ритмічних здібностей здобувачів класу ударних інструментах. Адже, розвиток ритмічних здібностей є важливим компонентом їх професійної підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Ритм як важливий засіб організації музики досліджувався багатьма теоретиками, музикознавцями (Е. Курт, Ф. Колеса, К. Квітка, Г. Ріман, П. Сокальський, К. Штокгаузен та ін.), педагогами (Е. Жак-Далькроз, К. Орф та ін.). Грунтовною теоретичною працею є монографія «Теорія музики», в якій Г. Смаглій аналізує ритмічні рисунки, акценти, особливі види поділу тривалостей (Смаглій, 2013). У статті О.

Васильєвої та А. Пащенко (Васильєва О.В., Пащенко А.В., 2023) розглянуто різні підходи, інноваційні методики розвитку відчуття метроритму естрадних співаків. У дисертаційному дослідженні Ван Юаньсінь вивчено проблему формування музичноритмічної компетентності майбутніх учителів музики і хореографії в процесі фахової підготовки. «У змісті поняття «музичноритмічна компетентність» враховано міждисциплінарні зв'язки, специфіку виконання музичних творів для учнів шкільного віку, а також досягнення сучасної інформаційної техніки» (Ван Юаньсінь, 2021). Аналіз наукових досліджень дозволяє зробити висновок про те, що увага дослідників зосереджується на загальних рекомендаціях професійної підготовки музикантів. Однак, ще не отримало комплексного розгляду питання розвитку ритмічних здібностей здобувачів класу ударних інструментів. В цьому вбачаємо перспективу для нашого дослідження.

Мета статті – аналіз особливостей розвитку ритмічних здібностей здобувачів класу ударних інструментів.

Виклад основного матеріалу. Серед професійних компетенцій здобувачів класу ударних інструментів виділимо сформовані навички звуковидобування, координації, артикуляції, відчуття музичного ритму, музики в часі. Вважаємо, що саме ритм має особливе значення для виконання художніх творів інструментального мистецтва. «Ритм, поруч з метром та темпом є часовим виміром музичного та хореографічного мистецтва. Дана тріада належить до найголовніших виразових засобів» (Мозгальова Н., Новосадова А., Лученко О., Соколова О., 2023). Ритм також має тісну взаємодію з іншими засобами виразності, такими як мелодія, гармонія. Зокрема, Е. Курт запропонував теорію процесуального становлення музичної форми. Автор наголошував на важливій ролі лінійних функцій усіх засобів виразності. На думку Е. Курта ритм є змістовною сутністю музичного твору та одним із головних засобів музичної виразності (Kurth E., 1996).

Ритм став основою педагогічних концепцій багатьох дослідників. Наприклад, Е. Жак – Далькроз визначав відчуття ритму основою музикальності. Він зосереджував увагу на розвитку відчуття рівномірної пульсації, темпу, агогіки, вміння імпровізувати (Жак-Далькроз Е.,

1992). К. Орф розумів основою музичного виховання розвиток музично-ритмічного чуття, уміння імпровізувати. Він зазначав, що «музика є не просто музика сама по собі – вона пов'язана з рухом, танцем і словом; її потрібно самому створити, в неї потрібно включитися не як слухачу, а як її учаснику. Вона не повинна бути спеціально обдуманна; вона не знає крупних форм архітектоніки; вона пов'язана з невеликими хороводними формами» (Orff C., Keetman G., Bergese H., 1935). Серед форм роботи К. Орф виділяв плескання, тупання, ритмізацію імен, імпровізацію, гру на музичних інструментах.

Ритм для здобувачів класу ударних інструментів є не просто технічним складником, а засобом, що має важливе художнє значення. Він дозволяє розкрити глибину та багатовимірність образу музичного твору. Розвиток ритмічних здібностей здобувачів класу ударних інструментів повинен бути поетапним, системним, враховувати рівень їх підготовки та технічних можливостей. Враховуючи наукові дослідження визначимо наступні групи ритмічних умінь – відчуття метричної пульсації, ритму, темпу, застосування ритмічних відчуттів у процесі інтерпретації композиції. Основою ритмічних здібностей вважаємо художнє мислення здобувача освіти, відчуття ним часу, темпоритму музичного твору, розуміння музичного твору як художнього феномену. Їх елементом є відчуття пульсації, розуміння взаємозв'язку ритму і темпу, ритму від жанру та стилю.

Деякі дослідники вважають, що ритмічні здібності є природними, розвиненими у всіх без виключення. На наш погляд, це не так. Вважаємо, що розвиток ритмічних здібностей здобувачів класу ударних інструментів потребує інтенсивної методичної роботи. При цьому природні здібності будуть вдосконалюватися. Вважаємо, що ритмічні здібності ґрунтуються на усвідомленні музичного твору з позиції часового феномену, ритмічній грамотності, що передбачає знання особливостей різних ритмічних груп, технічне володіння інструментом. Зауважимо, що розвиток ритмічних здібностей відбувається у процесі роботи над музичним твором та інтерпретацією. Ритмічні здібності є складовим компонентом музичних здібностей. «З точки зору науковців, музично-ритмічні здібності – це така психологічна особливість індивіда, що відповідає за можливість успішного виконання

ним музичної діяльності. Розвивати музично-ритмічні здібності означає більш успішно формувати гармонійно розвинену особистість. Якості, що формуються під впливом розвитку зазначених здібностей, носять універсально особистісний характер, здатний позначитися в будь-якому вигляді у подальшій професійній діяльності» (Бикова О., 2016).

Наголосимо, що ритм для виконання творів на ударних інструментах є особливо важливим. Саме ритм у таких композиціях постає формотворчим засобом. Зокрема, відчуття пульсації є основою виконавства на ударних інструментах. Незалежно від того, чи ударний інструмент є солістом, чи учасником ансамблю – він виконує роль ритмічної основи. Саме завдяки ударним інструментам відчувається пульсація. Тож, для виконавця важливо відчувати чергування сильних та слабких долей такту, особливості ритмічних малюнків. Також варто відзначити, що ритмічна пульсація, темпові особливості музичного твору визначаються спрямованістю певного жанру та стилю. Наприклад, такі жанри як елегія, баркарола виконуються у повільному чи помірному темі, полька чи гопак – у швидкому; свінг потребує від виконавця виділення слабких долей, мілких тривалостей. Іноді композитори взагалі відмовляються від традиційних розмірів, організації часу визначеними тривалостями. Тож, здобувачі класу ударних інструментів повинні навчитися розуміти, сприймати, інтерпретувати ритмічну основу музичних творів.

«У разі технічних труднощів студент класу ударних інструментів під керівництвом викладача працює над їх подоланням, і лише після усунення недоліків у техніці може перейти до наступного етапу інтерпретаційної роботи. Роль педагога на цьому етапі полягає у коригуванні створених студентом художніх образів відповідно до раніше розробленої виконавської концепції» (Замишляев Д., 2025). Зауважимо, що досить часто у здобувачів класу ударних інструментів виникає проблема зі збереженням єдиного темпу протягом виконання музичної композиції. Це пов'язано із пришвидшенням довгих тривалостей, уповільненням коротких, зміною динамічного малюнку, браком технічної майстерності. Викладачеві варто ретельно попрацювати разом зі здобувачами та впровадити наступні методи,

що сприятимуть розвитку ритмічних здібностей: повторення ритмів різними техніками, виконання ритмічних малюнків різної складності, аналіз ритмічних партитур, тактування та диригування твору з словесною візуалізацією тексту. Також у процесі роботи замислюватись над художнім змістом твору. Викладач разом зі здобувачами повинен проаналізувати ідейний задум композитора та зміни у тексті твору відповідно до розкриття образу. Зокрема, варто детально розглянути агогічні особливості композиції. Ще одним методом розвитку ритмічних здібностей здобувачів класу ударних інструментів вважаємо імпровізацію. Перш за все варто почати з ритмічної імпровізації. Наприклад, здобувачі можуть імпровізувати за заданим ритмом або додати ритмічний акомпанемент до заданої мелодії. Вважаємо, що імпровізація сприятиме вдосконалення ритмічних здібностей здобувачів, їх технічним навичкам, вільній роботі над музичним твором.

Зазначимо, що розвиток ритмічних здібностей здобувачів класу ударних інструментів є важливою складовою їх виконавської підготовки. Ритмічні здібності допомагають реалізувати у часовій проекції задуманий композитором образ. Можемо відзначити певну ієрархічність розвитку ритмічних здібностей здобувачів класу ударних інструментів. Зокрема, це стосується послідовного розвитку, принципу руху від більш простого до більш складного. «Варто зазначити, що виконавсько-інструментальна майстерність реалізується під час концертного виступу. Його успіх визначається вмінням виконавця передавати художній образ, емоційний стан, відповідності жанру та стилю, а також технічних умінь» (Селезньов С., Кшивак Ю., Новосадов Я., 2024). Варто зауважити, що створення власної виконавської інтерпретації, художньо та емоційно наповненого виконання можливе лише за умови копійної репетиційної роботи.

У своїй інтерпретації виконавець повинен дотримуватись темпу, музичної пульсації, ритмічної мови, *rubato*, агогіки у відповідності стилю та жанру твору. Для успішного виконання музичного твору, окрім розвинених ритмічних здібностей, важливим є розуміння художніх, жанрових, стильових особливостей композиції. Тож, розвинені ритмічні здібності вважаємо

основою інтерпретації музичного твору. Варто зауважити, що початкова робота виконавця над музичним твором пов'язана із його художнім аналізом, знайомством з постаттю композитора. Ритм, темп є засобами музичної виразності, без яких неможливо передати задум автора, розкрити мистецький образ. Сказане дозволяє зробити висновок про те, що основою розвитку ритмічних здібностей є робота над сприйняттям та відтворенням художнього образу.

Висновки. Отже, аналіз наукової літератури дозволяє зробити висновок про те, що ритмічні здібності є провідною музичною здібністю. Їх розвиток у здобувачів класу ударних інструментів відбувається поступово та системно. Можна стверджувати, що ритмічні здібності

виконавців на ударних інструментах є здатністю, що ґрунтується на усвідомленні музичного твору з позиції часового феномену, ритмічній грамотності, що передбачає знання особливостей різних ритмічних груп, технічне володіння інструментом. Їх розвиток впливає на майстерність виконання музичних творів.

Перспективи подальших досліджень в галузі розвитку ритмічних здібностей здобувачів класу ударних інструментів можуть включати розробку нових методик розвитку ритмічних здібностей, їх апробацію. А також впровадження жанрово-стильового підходу до розвитку ритмічних здібностей здобувачів класу ударних інструментів.

Список використаних джерел

- Бикова О. (2016)** Розвиток музично-ритмічних здібностей як складової індивідуальних творчих здібностей майбутніх педагогів-хореографів. *Наука і освіта*. 6, 40-45.
- Ван Юаньсін (2021)** Формування музично-ритмічної компетентності майбутніх учителів музики та хореографії. Дис. на здобуття наукового ступеня вищої освіти доктора філософії з галузі знань 01 Освіта, за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво). Київ, 212 с.
- Васильєва О.В., Пащенко А.В. (2023)** Альтернативні методики розвитку відчуття ритму у естрадних співаків. Час мистецької освіти «Мистецька освіта: наукові дискусії»: зб. статей ХІІ Всеукраїнської наук.-практ. конф. 24 березня 2023р.). За заг. ред. А.В.Соколової. Харків: ХНПУ імені Г.С.Сковороди. 20-26.
- Жак-Далькрос Е. (1992)** Вибрані твори. Варшава, 168 с.
- Замишляєв Д. (2025)** Теоретичні засади формування професійних компетенцій у процесі інтерпретаторської діяльності студентів класу ударних інструментів. *Мистецтво в культурі сучасності: теорія та практика навчання*. Збірник наукових праць. 5, 70-78.
- Мозгальова Н., Новосадова А., Лученко О., Соколова О. (2023)** Вивчення жанрово-ритмічних особливостей музичних композицій у професійній підготовці майбутнього викладача хореографії. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти. 29, 63-68.
- Селезньов С., Кшивак Ю., Новосадов Я. (2024)** Виконавсько-інструментальна майстерність майбутніх учителів музичного мистецтва: теоретичний аспект. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова*. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти. 31, 101-106.
- Смаглій Г.А. (2013)** Теорія музики. Харків: Рано, 392с.
- Orff C., Keetman G., Bergese H. Orff-Schulwerk. Mainz: Schott, 1932- 1935.
- Kurth E. (1996)** Grundlagen des linearen Kontrapunkts. Hildesheim / Zürich / New York: Georg Olms.

References

- Bykova O. (2016)** Development of musical and rhythmic abilities as a component of individual creative abilities of future teachers-choreographers. *Science and Education*. 6, 40-45.
- Wang Yuanxin (2021)** Formation of musical and rhythmic competence of future teachers of music and choreography. Dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the field of knowledge 01 Education, specialty 014 Secondary education (Musical art). Kyiv, 212 p.

- Vasilyeva O.V., Pashchenko A.V. (2023)** Alternative methods for developing a sense of rhythm in pop singers. Time of art education "Art education: scientific discussions": collection of articles XIIAll-Ukrainian scientific-practical conference March 24, 2023). Edited by A.V. Sokolova. Kharkiv: KhNPU named after G.S.Skovoroda. 20-26.
- Jacques-Dalcroze E. (1992)** Selected works. Warsaw, 168 p.
- Zamyshlyayev D. (2025)** Theoretical principles of the formation of professional competencies in the process of interpretative activity of students of the percussion class. Art in contemporary culture: theory and practice of teaching. Collection of scientific papers. 5, 70-78.
- Mozgaleva N., Novosadova A., Luchenko O., Sokolova O. (2023)** Study of genre and rhythmic features of musical compositions in the professional training of future teachers of choreography. Scientific journal of the Mykhailo Dragomanov Ukrainian State University. Series 14. Theory and methods of art education. 29, 63-68.
- Seleznyov S., Kshyvak Y., Novosadov Y. (2024)** Performing and instrumental skills of future teachers of musical art: theoretical aspect. Scientific journal of the Mykhailo Dragomanov Ukrainian State University. Series 14. Theory and methods of art education. 31, 101-106.
- Smaglyi G.A. (2013)** Theory of music. Kharkiv: Ranok, 392p.
- Orff C., Keetman G., Bergese H. Orff-Schulwerk. Mainz: Schott, 1932- 1935.
- Kurth E. (1996)** Grundlagen des linearen Kontrapunkts. Hildesheim / Zürich / New York: Georg Olms.

Про авторів

Новосадов Ярослав, доктор філософії (PhD), старший викладач Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна, e-mail: novoyaroslav@gmail.com

Замишляєв Дмитро, викладач кафедри музичного та перформативного мистецтва, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна, e-mail: dimazamyshlyayev@gmail.com

Науменко Назарій, доктор філософії PhD, Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна, e-mail: vasilevskyi94@gmail.com

About the Authors

Yaroslav Novosadov, PhD, Senior Lecturer, Mykhailo Kotsyubynsky Vinnytsia State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine, email: novoyaroslav@gmail.com

Dmytro Zamyshlyayev, teacher the Department of Musicology instrumental training and choreography, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine, e-mail: dimazamyshlyayev@gmail.com

Nazariy Naumenko, doctor of philosophy PhD, Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynsky State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine, e-mail, Vinnytsia, Ukraine, e-mail: vasilevskyi94@gmail.com